

ГОДИНА IV.

ПОЗОРНИШТЕ

БРОЈ 30.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ ИА. ПО ТАВАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАОС
НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

КНЕЗ ПЕСНИК.

(Наставак.)

Црна Гора постане независном од турскога господства под својим године 1777. избраним митрополитом Петром Петровићем Његошем, који, мачем и крстом на челу својих, у два рата Турске потуче и главу, мач и патронташ Махмуд-паше као знак победе на Цетиње донесе. Више пута попављани покушаји, да покоре Црну Гору, чија независност, истина, никаквим уговором не беше потврђена, но која је фактично била независна, осујетише се. Владика, коме је мудром управом у држави, и јуначким делима на пољу то за руком испало, тежио је, да Црногорце цивилизује, крвну освету уклони и образовање расири. И све то налазило је снажног отпора. У нечем је, истина, и успео, но много је и по староме остало. Било је октобра год. 1832. а у 53. години владања владичиног кад осети да је врло слаб, те сазове себи на Цетиње главаре, и јави им, да осећа да му се крај приближује. Владика их позве, да се над његовим сандуком закуну, да ће најмање шест недеља мир између поједињих племена и породица хранити, и да не ће слоге и законитог реда кварити. По праву своме избере он од своје породице за наследника, обилазећи неке старије, сина једног свога брата, коме не беше више од 18 година, и који још ни свештеничка одела не имајаше. Дирне човека кад чита, да гнез једне земље није имао угрејање себе. 18. октобра наложи, да га на кујнско огњиште однесу, да се одгреје; онда се врати у своју собу, где га на његову постељу наместе, одакле се још са својима разговарао, и у том издане. То беше предходник нашега Његоша. Сутра дан поклоне се главари новоме владици, по што му прво свештеницу одећу обуку и штаву покојникову у руке даду. На гувну Ивана Приојевића приказаше га народу.

Нови владика, на чијем смо парастосу у спомен души му запаљену свећу у руци држали, буде од призренског владике већ као владалац за манастирског ђакона и свештеника посвећен, за тим произведен за архимандрита и добије име свога стрица, Петар. Пре тога звао се Радоје. 6. августа 1833. буде у Шетрограду за епископа посвећен. Снажном руком прихвати узду владе, коју је он наравно по умишљајима свога уваженог, мудрог стрица из нова морао створити. Прве године, кад је ступио, имао је око себе сенат од 16 глава, 15 перјаника и гарду од 135 оружаних. Ова је расправљала мање распре, а веће морадоше се сенату подносити. Плата сенаторска износила је 80 форината сребра, нешто брашна и леба, а перјаничка 60 форината. Године 1832. буде укинуто доондашње достојанство светског управитеља, које је у породици Радонића, тајкођер из племена његошева, наследно било, и последњи, који га је обављао, буде из земље програн, јер се сумњало, да хоће да се после владичине смрти дочепа духовне власти. Над сваком је нахијом по један срдар, а над сваким племеном по један војвода, кнез и барјактар; најугледнији свакога племена носе име главара. Владику, које је име старословенски библијски превод грчког „кириос,“ зову „светим владиком;“ кад је само о њему говор, зову га господаром. Његова је потпуна титула била: „Владика и господар Прне Горе и Брда, митрополит Скендерије и Приморја.“ Он је само владао над сто хиљада Црногорца, међу којима је најмање шестнаест хиљада за оружје способних. Скоро једини приходи владичини су неке земље, које су око манастира Станјевића и Будве, и неки део риболова на скадарском језеру.

Цокојни владика био је још већма од свога предходника заузет за ширење просвете, у чему му је поред жеље и његова не мала образованост помагала; он је знао српски, руски, француски и талијански. Његов песнички рад је поред Бранка Радичевића и Милице Стојадиновићeve (?) најбољи, што га данас модерна српска књижевност има. Његова говорничка даровитост, на што Црногорци много држе као и на храброст и на леп стас, опчини и укрути человека, и опет је, по расположу ситуације, ватрена била и одушевљавала.

Већ од више година почела се болест у грудима му развијати се; два пут се лечио у Напуљу и Млеткама, док га та боља у зиму год. 1850. у Бечу на смрт и у постельју не свали. Његов лекар, познати стетеоскописта др. Шкода, изјави, да ће тешко још један нападај моћи издржати. И није га ни издржао. Једанпут, кад већ осети, да му је близу смрт, сазове себи мужеве из сената, и служећи се својим правом, да може себи наследника именовати, обиђе оба своја

брата, јер су ожењени били, а предложи свога синовца Данила, коме је тек 19 година било, истог оног, кога смо у последњем рату видели, где се онако јуначки тугао, за то, што је он једини из породице њеоженен био. „Ја се узダメ у њега,“ заврши свој говор, „он ће вам достојан кнез и владика бити; ако знate кога бољег, то немам ништа против.“ На то још седећи распусти саветнике; за тим се даде са свим обучен однети на постельју, коју је пре тога дао наместити ближе прозору „да светлост гледа, јер ће сад скоро умрети.“ Те је речи он при чистој свести говорио, док је велики немачки песник у грозничавим сновима умирући викнуо: „више светлости!“ За тим осети зиму на ногама, те их не могаше више ни мицати, и са отвореним очима, као јунак и пророк ишао је смрти на сусрет. Његов отац, коме је 90 година било, и седа порушена мати преживеше га. Народу ће цак свагда у спомену остати први кнез песник, а уједно последњи кнез владиба.

(Свршиће се.)

ТЕРА ОПОЗИЦИЈУ.

ШАЉИВА ИГРА У ЈЕДНОЈ РАДЊИ, НАПИСАО КОСТА ТРИФКОВИЋ.

(Наставак.)

Миша. Кад видим Катицу, — срце ме боли, — не могу издржати, — за то идем далеко од ње, идем на море, да ме прогутају рибе!

Бира. Хм, хм! Слушај, Мишо, немој бити луд! Остани ти лено овде код твога мајстора. Ти знаш, да ја тебе волим, а ти си то и заслужио, јер си ваљан и честит. Даље послушај мене, остани ти овде.

Миша. Даље ћете ми дати Катицу?

Бира. Од тога нема ништа! То си изби из главе.

Миша. Онда, збогом мајсторе!

Бира. Даље ти баш хоћеш?

Миша. Морам, овајко не могу живити!

Бира. До сто ђавола! (за себе.) Да му дам Катицу? Не, — никад, ја сам опозиција, — само отважно!

Миша. Кажите мајсторици од моје стране збогом.

Бира. Казаћу.

Миша. И Катици, нек се не срди на мене.

Бира (који је устао и хода горе доле.) Добро, добро!

Миша. Па сада збогом! (Хоће да пође.)

Бира. Мишо!

Миша. Збогом мајсторе!

Бира. Гром и пакао! Хоћеш ли ти остати?

ПОЈАВА ТРИНАДЕСАТСТАВА, ЈЕЦА И ПРЕЂАШЊИ.

Јец (ступи са свим спрема за пут.) Драги мој мужу, ја сам дошла да ти кажем збогом!

Бира. Шта?

Јец. Ја с тобом не ћу ни часка више да сам у једној кући. Идем својим рођацима, а после ћу узети фишкала да нас на веки растави.

Бира. Да нас растави? Жено, јеси ли ти при свести?

Јец. Фала, богу јесам, — добро знам шта говорим.

Бира. До сто ђавола! Који је враг ушао у вас? Овај хоће да иде, она ме хоће да остави! Човек би могао полудити!

ЈЕЦА. Не био терати мак на конач!

ЋИРА. Али, жене!

ЈЕЦА. Ту нема али, — јопи није доцкан!

Пристајеш ли на катичину уладбу!

ЋИРА. Не, и опет не, и сто пута не!

ЈЕЦА. Онда збогом!

МИША. Збогом мајсторе!

ЋИРА (изваси себе). До сто ћавола, хоће те ли ви остати? (Ухвати Мишу за руку а жену за сукњу.)

МИША. Пустите ме мајсторе. (Отима се.)

ЋИРА. Не ћу док је капи крви у мени!

ПОЈАВА ЧЕТРНАЕСТА.

Катица и пређашњи.

Катица (утрчи и пола у несвестици наслони се на она.)

Катица. Мати, — отац, — Мишо — помагајте — несвестица — грчеви — мука — ах! умрећу! (Обамре.)

(Свршиће се.)

М И С Т И Ћ А

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Осам дана после венчања“, и „Сви смо измирени“. Као што видимо у нашем позоришту приказују се једно за другим све нови комади, само да би се у публике пробудио мало живљи интерес, који је у последње доба почево нешто мало малаксавати. Тако смо и 21. марта гледали у нашем позоришту два нова комада, која су, истинा, означена као шаљиве игре, али која би, кад би се строго узело, пре спадала у неку врсту лакридије. Тајки комади не могу се пресуђивати по правилима строге критике већ и с тога, што из њих излази са свим јасно-намером, да гледаоце за који часак позабаве и да их на-веду на смеј. Тешко је што приговорити писцу, ако у добро вољи и намери, да шалом разгони суморне облаке, који се над нама витлају у овим тешким временима, у томе мало и претера, па ако за то употреби и слабија средства. У таквом случају критика је већа priori обезоружана, па мора да ћути, особито кад види, да су употребљена средства павела публику, да се од срца смеје, а тај смеј даје права писцу да каже: Ја сам постигао цел своју! Ја и ти, поштована публика, можемо једно с другим задовољни бити!

Сада нешто и о самим приказаним комадима.

„Осам дана после венчања“ превод је с француског. Главна је особа у њему муж, који би хтео да буде на само са својом женом, којом се тек од осам дана венчао. С тога и долази на своје пољско добро, али ето ти за њим и њашенога му, са женом, који му у томе једнако сметају. Да би могао скинути с врата ову неспособну родбину, која хоће да му остане на пољском добру и даље

ЋИРА. Још ми је само то требало!

ЈЕЦА. Пуштај ме!

МИША. Пустите ме!

КАТИЦА. Умирем!

ЋИРА. Гром и пакао, хоће ли то јопи дуго трајати?

ПОЈАВА ПЕТНАЕСТА.

Пандур и пређашњи.

Пандур. Седи ли овде мајстор ћира?

ЋИРА. Тај сам ја! Шта ће те?

Пандур. Послао ме је господин капетан, да тајки дођете пред њега?

ЋИРА. Ја! А за што то?

Пандур. Тужени сте рад неких чизама.

ЋИРА. Шта?

Пандур. Дајле одмах да дођете, јер ћемо вас иначе морати отпратити. Збогом! (Оде.)

преко рока, учини се, да је до гудила заљубљен у своју саставику, мислећи, да ће је то приморати, да му се уклони. За ову његову лукаву намеру дознају сви, па тако одлуче, да га за то ћејне. Но што су га неко време намучили, постигне своју цел, јер родбина одлази, видећи на полетку да је излишна.

Други је комад изворан и зове се: „Сви смо измирени“. Неки лакоуман млад човек, који троши новце њемилице, добије од свога стрица опомену, да се ожени што пре, јер му иначе не ће више шиљати новаца. Да би то по њега кобији и неприлици доскочио, пише синовац стрицју, да му је по вољи учинио, па да се ожени. Међу тим наш млади господички хоће забиља да се жени, једно, што се боји да му не дође у походе стриц, па да му не уђе у траг, а друго, што мисли, да је нашао у ићаџи своје газдарице згодну женуци за себе. Сааш-Маци, његовој газдарци, то је са свим по вољи. Она удеси тако, да се двоје млади нађу на само. Наш млади господички употреби ту прилику и баш се био упутио, да снаш-Мацијо и њебац изјави своју љубав, кад ал' ето ти грома из ведрота неба: стриц дошао у походе своме синовцу. Велика забуна! Девојка се скрије у орман, стриц хоће да види снају своју, па мисли, да је то снаш-Маци, која баш тада улази у собу и која пишта не слути. После јопи неких малих неспоразумљења све се разбистри, сви се измире, и наш млади господички узима себи за жену снаш-Мацину љебаџу Катицу.

Представа је ишла тако складно, да је само с похвалом можемо сноменити.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

49. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 25. МАРТА 1875.

ПО ДРУГИ ПУТ:

МУЖ НА СЕЛУ.

ШАЉИВА ИГРА У ТРИ ЧИНА, НАПИСАО БАЈАР И ЖИЛ де ВЕЉ, С ФРАНЦУСКОГ.

ОСОБЕ:

Егбертовица	J. Маринковића.
Урзула Коломбетовица, њезина ћећи	J. Сајевића.
Фердинанд Коломбет, урзулин муж	Ружић.
Шаулина, његова сестра	Л. Хацићева.
Цезар Палињи, морнарски официр	Сајевић.
Нохановица, удовица	Д. Ружићка.
Едмунд, паулинин љубазник	Лукић.
Мартен, кућни пријатељ	Марковић.
Јустина, нохановичина собарица	Ђ. Зорићева.
Фридрих, слуга у кући егбертовициној	Божовић.
Слуга нохановичини	Бунић.

Збива се у Паризу у наше време.

Ко од наших претплатника жели своја места за ову представу задржати, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдуже до 11 сахата пре подне.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволили исплатити своју другу претплату или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичном) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Шоједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 д. а вр. у српској народној задружној штампарији, у позоришној писарници и у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.